

Regeringens proposition

1979/80:152

om vissa anslag ur kyrkofonden, m. m.:

beslutad den 13 mars 1980.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar:

THORBJÖRN FÄLLDIN

KARL BOO

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionens första avsnitt rör frågor om anslag ur kyrkofonden. Sålunda föreslås anslag till nya stiftsadjunktstjänster i Linköpings, Lunds och Göteborgs stift samt till en kontraktsadjunktstjänst i Härnösands stift. Vidare föreslås anslag till ytterligare en tjänst som förste stiftsadjunkt för finskspråkiga. Uppräkning föreslås bl. a. av bidragen till svenska kyrkans centralråd för evangelisation och församlingsarbete, svenska kyrkan i utlandet och svenska kyrkans diakoninämnd samt av anslagen till fortbildningskurser för präster och kyrkomusiker. Svenska kyrkan i utlandet föreslås få ett nytt lönebidrag för sin verksamhet med turistpräster och fem lönebidrag för tjänstebiträden åt sjömanspräster. Slutligen föreslås att ur kyrkofonden skall få bestridas kostnader för praktisk prästutbildning.

I det andra avsnittet framläggs förslag om viss ändring av organisationen för svenska kyrkans medverkan i den andliga vården vid sjukhus. Enligt förslaget skall i pastorat, där det finns en eller flera sjukvårdsinrättningar med tillhoppa minst 1 200 vårdplatser, kunna inrättas en komministertjänst, vars innehavare skall ha till huvudsaklig uppgift att svara för den andliga vården vid sjukhusen. Bidrag ur kyrkofonden föreslås utgå för sådan tjänst.

KOMMUNDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1980-03-13

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Mundebo, Wikström, Friggebo, Dahlgren, Åsling, Söder, Krönmark, Burenstam Linder, Johansson, Wirtén, Holm, Andersson, Boo, Winberg, Adelson, Danell, Petri

Föredragande: statsrådet Boo

Proposition om vissa anslag ur kyrkofonden, m. m.

I. Vissa anslag ur kyrkofonden

1 Inrättande av nya stifts- och kontraktsadjunktstjänster

Av de 62 1/2 stiftsadjunktstjänster som f. n. finns inrättade är sju avsedda för den finskspråkiga befolkningen i Sverige. De övriga stiftsadjunktstjänsterna har av regeringen för tiden den 1 juli 1979—den 30 juni 1980 fördelats så att Uppsala stift erhållit sju, varav två med placering vid ärkebiskopens kansli, Lunds stift sex, Göteborgs, Luleå och Stockholms stift vardera fem, Skara, Strängnäs, Västerås, Växjö och Härnösands stift vardera fyra, Linköpings och Karlstads stift vardera tre samt Visby stift en och en halv.

Flertalet av de kontraktsadjunktstjänster som finns inrättade är avsedda för tjänstgöring bland finskspråkiga. Utöver dessa finns f. n. endast kontraktsadjunktstjänster i Luleå stift.

Domkapitlen i Linköping och *Lund* anhåller att få inrätta en ny stiftsadjunktstjänst i resp. stift och *domkapitlet i Göteborg* att få inrätta två sådana tjänster. Den föreslagna tjänsten i Linköpings stift är avsedd för evangelisationsarbete, verksamhet inom fritidskyrkan och arbetslivsfrågor. Innehavaren av tjänsten i Lunds stift skulle arbeta på sjömansgården i Helsingborg. Av de föreslagna tjänsterna i Göteborgs stift är den ena avsedd

för utbildningsfrågor m. m. och den andra för arbete bland skolungdom och studenter.

Domkapitlet i Härnösand anholder att en tjänst som kontraktsadjunkt för Sollefteå och Ådalens kontrakt skall inrättas och föreslår att kyrkoadjunktstjänsten i Boteå pastorat i Sollefteå kontrakt samtidigt skall dras in.

Kammarkollegiet framhåller att Linköpings, Lunds och Göteborgs stift i fråga om antalet stiftsadjunktstjänster i förhållande till folkmängden är missgynnade i jämförelse med andra stift. Kollegiet har inte något att erinra mot att de föreslagna stiftsadjunktstjänsterna inrättas. Kollegiet tillstyrker vidare förslaget om utbyte av en kyrkoadjunktstjänst i Härnösands stift mot en kontraktsadjunktstjänst.

Föredraganden

Inrättandet av nya stiftsadjunktstjänster i Linköpings, Lunds och Göteborgs stift skulle innebära ökade möjligheter att placera präster på viktiga arbetsuppgifter som inte är begränsade till ett visst pastorat. Jag tillstyrker att en ny stiftsadjunktstjänst får inrättas i vart och ett av nämnda tre stift. Vidare tillstyrker jag att en kyrkoadjunktstjänst i Härnösands stift får bytas ut mot en tjänst som kontraktsadjunkt.

2 Inrättande av en tjänst som förste stiftsadjunkt för finskspråkiga

För kyrklig verksamhet bland finskspråkiga personer i Sverige finns anställda sju förste stiftsadjunkter. En av dessa är anställd vid ärkebiskopens kansli och har ansvaret för den övergripande planeringen och samordningen av svenska kyrkans verksamhet bland finskspråkiga. Av de övriga är en anställd i Uppsala stift, en i Skara stift med skyldighet att tjänstgöra även i Karlstads stift, en i Strängnäs stift med skyldighet att tjänstgöra även i Linköpings stift, en i Västerås stift, en i Lunds stift med skyldighet att tjänstgöra även i Växjö stift och en i Göteborgs stift.

1979 års kyrkomöte har anhallit dels om inrättande av ytterligare tre förste stiftsadjunktstjänster att tilldelas Linköpings, Växjö och Karlstads stift, dels att kyrkofondsmedel anslås för inrättande av en tjänst som stiftsadjunkt för invandrarfrågor knuten till ärkebiskopens kansli (mot. 1979:2, 3 och 75, 2TU 5, kskr 15).

Förslagen tillstyrks av *kammarkollegiet*, *statens invandrarverk*, *ärkebiskopen* samt *domkapitlen i Linköping, Växjö och Karlstad*. *Svenska kyrkans centralråd för evangelisation och församlingsarbete* understryker behovet av en samordnande funktion för invandrarfrågor inom svenska kyrkan. *Riksförbundet för finskspråkigt församlingsarbete i Sverige* anser det nödvändigt att utöka antalet förste stiftsadjunkter för finskspråkiga så att varje stiftsadjunkt endast har ett stift som tjänstgöringsområde. Vidare anholder *domkapitlet i Strängnäs* att den för Strängnäs och Linköpings stift

gemensamma tjänsten som förste stiftsadjunkt för finskspråkiga ändras till en tjänst för enbart Strängnäs stift.

Föredraganden

Med hänsyn till det stora antalet finskspråkiga invandrare tillstyrker jag att ytterligare en tjänst som förste stiftsadjunkt för finskspråkiga får inrättas. Det bör ankomma på regeringen att besluta om i vilket eller vilka stift denna tjänst skall placeras. Frågan om hur svenska kyrkans arbete bland invandrare skall organiseras bör enligt min mening övervägas ytterligare. Jag är därför inte beredd att tillstyrka förslaget om inrättande av en tjänst som stiftsadjunkt för invandrarfrågor vid ärkebiskopens kansli.

3 Bidrag till svenska kyrkans centralråd

I en gemensam skrivelse anholder *svenska kyrkans centralråd, styrelsen för svenska kyrkan i utlandet, svenska kyrkans diakoninämnd, rikskommittén för stiftsingen och Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund* bl. a. om ökade anslag ur kyrkofonden till centralrådet, svenska kyrkan i utlandet och diakoninämnden. Förslagen redovisas i det följande för vart och ett av dessa ändamål.

Verksamheten vid dessa tre rikskyrkliga organ bekostas i dag i stor utsträckning genom bidrag från Stiftelsen Rikskyrklig finansiering, kollektmedel och andra insamlade medel. Stiftelsen Rikskyrklig finansiering bildades år 1975 för att i en krissituation underlätta finansieringen av de kyrkliga riksorganen. Genom stiftelsen insamlas medel från kyrkokommunerna, vilka medel sedan fördelas till rikskyrkliga ändamål.

Som skäl för ökade anslag ur kyrkofonden till de tre kyrkliga riksorganen framhålls bl. a. att systemet med riksfinansiering var avsett som en provisorisk lösning i en krissituation och att en finansiering via kyrkofonden skulle, jämförd med det nuvarande frivilliga systemet, ha den fördelen att alla pastorat får bidra.

Till centralrådet utgår f. n. bidrag ur kyrkofonden för avlönande av sju tjänstemän. Bidragen utgår med belopp som motsvarar hälften av stiftsadjunkts lön i näst högsta ålderstilläggsklass och viss rescersättning. Som villkor för bidrag gäller i princip att innehavaren av tjänsten är präst i svenska kyrkan. Regeringen kan dock medge att bidrag får utgå även om innehavaren av en tjänst inte är präst.

I den gemensamma skrivelsen anhålls att kyrkofondsbidraget räknas upp till 100 % av stiftsadjunkts lön och att hittillsvarande inskränkning att vederbörande skall vara prästvigd upphävs. Prästutbildning anses inte alltid vara den lämpligaste utbildningen.

Kammarkollegiet framhåller att kollegiet i allt väsentligt delar de synpunkter på finansieringsproblemen som kommit till uttryck i skrivelsen.

Kollegiet tillstyrker därför att kyrkofonden i ökad utsträckning tas i anspråk för finansiering av de kyrkliga riksorganens verksamhet. Beträffande centralrådet tillstyrker kollegiet att bidrag får utgå dels för avlönande av sju tjänstemän – oavsett om de är präster i svenska kyrkan eller ej – med belopp som för varje tjänsteman motsvarar stiftsadjunkts lön i näst högsta löneklassen inkl. lönekostnadspålägg, dels till resor som hittills.

Föredraganden

Verksamheten vid de kyrkliga riksorganen är av värde för samtliga församlingar. I princip delar jag därför uppfattningen att denna verksamhet inte i så stor utsträckning som f. n. bör vara beroende av frivilliga bidrag. Jag tillstyrker att till centralrådet får utgå bidrag ur kyrkofonden för sju tjänstemän med belopp som för varje tjänst motsvarar 70 % av stiftsadjunkts lön i näst högsta ålderstilläggsklassen och viss reseersättning. Bidrag bör få utgå även om innehavaren av tjänsten inte är präst. Mina ställningstaganden till övriga i den gemensamma skrivelsen framförda förslag redovisas under följande anslagspunkter.

4 Bidrag till svenska kyrkan i utlandet

Ur kyrkofonden utgår f. n. till styrelsen för svenska kyrkan i utlandet 22 bidrag om vardera 76 700 kr. för budgetår för avlöning av präster som är anställda i styrelsens tjänst i utlandet. Två av dessa bidrag är avsedda för turistpräster. Vidare utgår bidrag till bestridande av löne- och resekostnader för två sekreterare hos styrelsen, beräknade på samma sätt som bidragen för sju tjänstemän hos svenska kyrkans centralråd.

I den under p. 3 redovisade skrivelsen från *svenska kyrkans centralråd m. fl.* föreslås

a) att ytterligare ett lönebidrag får utgå för verksamheten med turistpräster,

b) att ett åkningsbidrag på 6 000 kr. får läggas till vart och ett av lönebidragen,

c) att löne- och resebidrag får utgå för ytterligare en sekreterare hos styrelsen,

d) att lönebidragen för de tre sekreterarna får utgå med 100 % av stiftsadjunkts lön och

e) att bidrag får utgå för utlandsprästernas biträdespersonal.

Styrelsen för svenska kyrkan i utlandet anholder vidare i en särskild skrivelse om lönebidrag för fem tjänstebiträden vid utlandsstationerna. Som motive-ring för detta yrkande anförs att predikoverksamheten vid flera stationer är av sådan omfattning att pastor inte kan utföra den utan hjälp av tjänstebitråde.

Kammarkollegiet tillstyrker att ur kyrkofonden får till styrelsen för svenska

kyrkan i utlandet utgå

dels 23 bidrag om vardera i avrundat belopp 85 500 kr. för budgetår – däri inräknat ett bostadstillägg om 6 000 kr. och ett åkningsstillägg om likaledes 6 000 kr. – för avlöning av präster som är anställda i styrelsens tjänst i utlandet.

dels löne- och resebidrag för tre hos styrelsen anställda sekreterare enligt samma grunder som föreslagits för sju av tjänstemännen hos centralrådet.

dels fem bidrag om vardera 36 100 kr. för budgetår för avlöning av icke prästvigde tjänstebiträden vid utlandsstationerna.

Föredraganden

De ökade lönekostnaderna motiverar en uppräknning av vart och ett av bidragen för avlöning av styrelsens präster i utlandet med 7 900 kr. till 84 600 kr. Jag har därvid inte räknat med något åkningsbidrag. För tiden den 1 januari 1979–den 30 juni 1980 bör utgå retroaktivt tillägg med 102 000 kr.

Erfarenheterna av verksamheten med turistpräster har varit mycket positiva. Jag tillstyrker därför att bidrag får utgå för ytterligare en turistpräst. Fr. o. m. den 1 juli 1980 bör alltså t. v. till styrelsen för svenska kyrkan i utlandet utgå 23 bidrag om vardera 84 600 kr. för budgetår för avlöning av präster som är anställda i styrelsens tjänst i utlandet.

Vid några av utlandsstationerna har assistenterna sådana arbetsuppgifter att de kan betraktas som tjänstebiträden åt sjömansprästerna. Kostnaderna för ersättning till icke prästvigt tjänstebiträde åt präst i Sverige bestrids ur kyrkofonden. Jag tillstyrker att till styrelsen för svenska kyrkan i utlandet fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. får utgå fem bidrag om vardera 53 000 kr. för budgetår för avlöning av tjänstebiträden.

Under föregående anslagspunkt har jag förordat att bidrag får utgå för sju tjänstemän hos centralrådet med belopp som motsvarar 70 % av stiftsadjunkts lön i näst högsta ålderstilläggsklassen och viss reseersättning. Bidrag för två tjänstemän hos styrelsen för svenska kyrkan i utlandet bör utgå enligt samma grunder. Förslaget om bidrag för ytterligare en sekreterare är jag inte beredd att biträda.

5 Bidrag till svenska kyrkans diakoninämnd

Ur kyrkofonden utgår f. n. bidrag till löne- och resekostnader för en sekreterare (generalsekreteraren) hos svenska kyrkans diakoninämnd. Bidraget beräknas efter samma grunder som bidragen för tjänstemän hos svenska kyrkans centralråd och hos styrelsen för svenska kyrkan i utlandet.

I den under p. 3 redovisade skrivelsen från *svenska kyrkans centralråd m. fl.* anhålls om bidrag med 100 % av stiftsadjunkts lön för generalsekreterartjänsten och fyra tjänster som innehas av icke prästvigde personer.

Kammarkollegiet tillstyrker att ur kyrkofonden får utgå löne- och resebidrag för ifrågakvarande fem tjänster hos diakoninämnden enligt samma grunder som föreslagits för motsvarande tjänster hos centralrådet och styrelsen för svenska kyrkan i utlandet.

Föredraganden

Bidrag för en sekreterare hos diakoninämnden bör, i enlighet med vad jag förordat beträffande bidragen till tjänstemän hos centralrådet och styrelsen för svenska kyrkan i utlandet, utgå med belopp som motsvarar 70 % av stiftsadjunkts lön i näst högsta ålderstilläggsklassen och viss reseersättning. Förslaget om bidrag för ytterligare sekreterare hos diakoninämnden är jag inte beredd att tillstyrka.

6 Bidrag till kyrkomusikerutbildningen vid Sköndalsinstitutet

För innevarande budgetår har anvisats ett anslag av högst 580 000 kr. till bestridande av kostnader för utbildning av kyrkomusiker vid Sköndalsinstitutet.

Direktionen för Svenska diakonsällskapet anhåller dels om ett anslag för budgetåret 1980/81 på 781 894 kr., dels om ett enligt principen för statsbidrag till den sociala utbildningen vid Sköndalsinstitutet beräknat tilläggsanslag när de löne- och arvodeskostnader som föranleds av ändrade avtal kan framräknas. Av de beräknade kostnaderna för budgetåret 1980/81 avser 697 302 kr. avlöningskostnader för lärare, 30 000 kr. kostnader för utbyte av delar av instrumentariet och 148 525 kr. övriga driftkostnader. Inkomsterna i form av elevavgifter, rikskollekter och kyrkorådsanslag beräknas till 93 933 kr.

Kammarkollegiet tillstyrker att bidrag får utgå dels med högst 90 % av beräknade avlöningskostnader för lärare, dels med 30 000 kr. till utbyte av delar av instrumentariet. Kollegiet avstyrker däremot bidrag för övriga driftkostnader och retroaktivt tilläggsanslag för avlöningskostnaderna.

Föredraganden

Utbildningsmöjligheterna för kyrkomusiker är mycket begränsade. Utbildningen vid Sköndalsinstitutet fyller därför en viktig uppgift och jag finner det angeläget att stödja denna utbildning. Bidraget har under senare år räknats upp avsevärt. Genom att lönekostnaderna samtidigt ökat mycket kraftigt har emellertid bidraget inte kommit att täcka så stor del av kostnaderna för utbildningen som avsetts. Jag föreslår att regeringen inhämtar riksdagens bemyndigande att fr. o. m. nästa budgetår räkna upp bidraget till kyrkomusikerutbildningen vid Sköndalsinstitutet med belopp

som motsvarar de ökade lönekostnaderna på grund av träffade avtal vid oförändrat antal undervisningstimmar och elever. Något tilläggsanslag är jag däremot inte beredd att tillstyrka.

7 Biträdeshjälp åt biskoparna

För innevarande budgetår har anvisats ett anslag av högst 340 000 kr. för biträdeshjälp åt biskoparna.

Svenska kyrkans personalförbund anholder att biskoparna skall få heltidsanställda sekreterare.

Föredraganden

Anslaget bör för nästa budgetår räknas upp med 90 000 kr. till 430 000 kr. för att göra det möjligt för ytterligare några av de mest arbetstyngda biskoparna att anställa biträden på halvtid.

8 Anslag för anlitande av biträde vid handläggningen av kyrkliga ärenden

Med stöd av 12 § lagen (1970:940) om kyrkliga kostnader (ändrad 1975:1323) utgår ur kyrkofonden anslag för anlitande av biträde vid handläggningen av kyrkliga ärenden inom vederbörande departement. Anslaget är sedan budgetåret 1965/66 uppfört med 80 000 kr. Samtidigt som lönekostnaderna ökat har handläggningen av kyrkliga ärenden under senare år kommit att kräva allt större arbetsinsatser. För nästa budgetår räknar jag därför med en ökning av medelsbehovet för ifrågavarande ändamål till 140 000 kr.

9 Anslag för anordnande av fortbildningskurser för präster

Sedan budgetåret 1953/54 utgår ett årligt anslag ur kyrkofonden för studiebidrag åt präster vid tjänstledighet i vissa fall och för anordnande av teologiska fortbildningskurser för präster. Ur anslaget bestrids fr. o. m. budgetåret 1978/79 även kostnader för anordnande av kurser i arbetsledning för kyrkoherdar. Anslaget är nu uppfört med 265 000 kr. För nästa budgetår föreslår jag att anslaget räknas upp med 20 000 kr. till 285 000 kr.

10 Anslag för anordnande av fortbildningskurser för kyrkomusiker

Sedan budgetåret 1976/77 utgår ett årligt anslag ur kyrkofonden för anordnande av fortbildningskurser för kyrkomusiker. Anslaget är innevarande år uppfört med 110 000 kr. Jag föreslår att anslaget fr. o. m. nästa budgetår räknas upp med 15 000 kr. till 125 000 kr.

11 Praktisk prästutbildning

Enligt beslut av riksdagen skall svenska kyrkan fr. o. m. den 1 juli 1980 överta huvudansvaret för den praktiska prästutbildningen från universiteten (prop. 1978/79:151, KrU 1978/79:28, rskr 1978/79:350). Utbildningen förlängs till två terminer, varav en halv termin för en inom högskolan anordnad kurs i Människosyn och människovård. I övrigt skall utbildningen meddelas i svenska kyrkans egen regi och förläggas till två pastoralinstitut, ett i Uppsala och ett i Lund.

I prop. 1978/79:151, som låg till grund för riksdagens beslut, förklarade föredraganden att frågan om utbildningens administration borde utredas ytterligare. Han framhöll att starka skäl talade för att svenska kyrkans utbildningsnämnd övertog huvudansvaret för den praktiska utbildningen. Nämndens ställning och sammansättning borde emellertid ses över innan man slutligt kunde bedöma om det var lämpligt att nämnden blev huvudman för den nya utbildningen.

Genom beslut den 21 juni 1979 uppdrog regeringen åt utbildningsnämnden att vidareutveckla det i propositionen framlagda förslaget till praktisk prästutbildning och i övrigt förbereda den nya utbildningen.

Svenska kyrkans utbildningsnämnd har nu avlämnat en plan angående utformningen av den praktiska prästutbildningen och redogörelse för vidtagna förberedelseåtgärder.

Enligt planen omfattar den första hälften av första terminen tre block, ett med församlingen som huvudtema, ett med samhället som huvudtema och ett hermeneutiskt block, dvs. ett block som skall syssla med tolkningsfrågorna kring "församlingen i samhället" (hermeneutik = läran om texttolkning). Andra hälften av första terminen utgörs av en 10-poängskurs i Människosyn och människovård inom högskolan.

Under andra terminen förekommer två internatveckor, varav den ena omfattar utbildning tillsammans med blivande församlingssekreterare, församlingsassistenter, diakoniarbetare och kyrkomusiker. Dessutom förekommer två treveckorsperioder med församlingspraktik i de studerandes framtida tjänstgöringsstift. Merparten av terminen ägnas åt pastoralteologi, undervisning i församlingsprästens arbetsuppgifter i det arbetslag som en församling utgör.

Förutom stiftspraktik förekommer s. k. närförsamlingspraktik, vilket innebär att de studerande under hela utbildningstiden är församlingsanknutna och har att fullgöra arbetsuppgifter i en församling som ett led i utbildningen.

För att kunna överta uppgiften att vara huvudman för den praktiska prästutbildningen har utbildningsnämnden ombildats till en stiftelse med ärkebiskopsämbetet och Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund som stiftare. I styrelsen för stiftelsen kommer att ingå företrädare för berörda personalorganisationer och de studerande.

Under förberedelsearbetet har utbildningsnämnden till sin hjälp haft en lokal organisationskommitté i Lund och en i Uppsala samt en central arbetsgrupp. Fr. o. m. den 1 april 1980 kommer de lokala organisationskommittéerna att ombildas till lokala styrelser för respektive pastoralinstitut. Samtidigt kommer den centrala arbetsgruppens arbete att vara slutfört, varefter de centrala frågorna kommer att behandlas i ett utskott för prästutbildning under utbildningsnämnden. En sekreterare för prästutbildningsfrågor beräknas komma att ägna ungefär halva sin arbetstid åt frågor som berör den praktiska prästutbildningen.

Vid vart och ett av pastoralinstitutet har tre lärartjänster tillsatts och en kontoristtjänst kommer att tillsättas fr. o. m. den 1 april 1980. Utbildningsnämnden föreslår att därutöver skall inrättas en tjänst som terapeut/kaplan i Uppsala och en halv sådan tjänst i Lund samt en halv amanuensjänst i Uppsala.

För praktikens genomförande har kontakt tagits med ett antal församlingar i Uppsala- och Lundaregionerna. Handledarutbildning för närförsamlingspraktiken kommer att äga rum i maj 1980. För stiftspraktiken har motsvarande kontakter, efter samråd med biskopsmötet, tagits med domkapitlet. F. n. pågår i stiftet utväljandet av praktikförsamlingar och handledare. Utbildning av dessa handledare kommer att äga rum vid pastoralinstitutet i november 1980 med en uppföljning på stiftsnivå under januari-februari 1981, alldeles före den första stiftspraktikperiodens början.

Beträffande lokalfrågan har slutgiltiga beslut ännu ej kunnat fattas. Utbildningsnämnden räknar emellertid med att utbildningen i Lund skall kunna förläggas till en fastighet som ägs av Lunds kyrkliga samfällighet. För Uppsalas vidkommande är Fjellstedtska skolan det enda alternativ som diskuterats. I båda fallen krävs omfattande ombyggnads- och renoveringsarbeten, varför man inte kan räkna med inflyttning förrän vid årsskiftet 1981-82. Detta innebär att verksamheten under ca ett och ett halvt år kommer att bedrivas i provisoriska lokaler.

Kostnaderna för den praktiska prästutbildningen beräknas till ca 4,8 milj. kr. per år i 1979 års prisläge, när nya lokaler tagits i bruk. För budgetåret 1980/81 beräknas medelsbehovet till ca 3,4 milj. kr. Det lägre medelsbehovet sistnämnda budgetår beror dels på att verksamheten detta budgetår kommer att bedrivas i provisoriska lokaler, dels på att under höstterminen endast en grupp kommer att undervisas mot normalt två varje termin.

Utbildningsnämnden hemställer att medel anvisas till den föreslagna utbildningen.

Föredraganden

Riksdagen har vid 1978/79 års riksmöte godkänt riktlinjerna för en ny praktisk prästutbildning fr. o. m. den 1 juli 1980. Jag har inte något att erinra

mot det förslag som nu har lagts fram angående den närmare utformningen av ifrågavarande utbildning. Jag har inte heller något att erinra mot utbildningsnämndens bedömning av personalbehovet.

Beträffande utbildningens administration tillstyrker jag att utbildningsnämnden blir huvudman för utbildningen.

Det av utbildningsnämnden redovisade medelsbehovet är drygt två milj. kr. högre än vad som tidigare beräknats. Merkostnaderna beror bl. a. på att utbildningsnämnden tagit med kostnader för praktiktjänstgöring och att lokalkostnaderna blir betydligt högre än man tidigare har angett.

Av det beräknade medelsbehovet på ca 4,8 milj. kr. avser ca 0,7 milj. kr. kostnader för praktik. Enligt beslut av riksdagen får ur kyrkofonden bestridas kostnader för ersättning till handledare och praktikanter vid obligatorisk praktiktjänstgöring för blivande präster (prop. 1978/79:151 s. 6, KrU 1978/79:28, rskr 1978/79:350). Detta bör gälla såväl den praktik som krävs för tillträde till den praktiska prästutbildningen som den praktik som ingår i utbildningen vid pastoralinstitutet.

Lokalkostnaderna beräknas till 1,2 milj. kr. Anledningen till de höga lokalkostnaderna är att det krävs omfattande ombyggnads- och renoveringsarbeten innan de avsedda lokalerna kan tas i bruk. Jag föreslår att lokalbehov och lokalkostnader får prövas av regeringen sedan byggnadsstyrelsen yttrat sig i frågan. Jämförelse bör därvid göras med lokalkostnaderna för liknande utbildning vid universiteten.

I övrigt har jag inte något att erinra mot den nu gjorda kostnadsberäkningen.

Jag tillstyrker att ur kyrkofonden får bestridas kostnader för praktisk prästutbildning i enlighet med vad jag nu har förordat. Anslag för ifrågavarande ändamål bör utgå med det belopp som regeringen bestämmer för varje budgetår.

12 Hemställen

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. får bestridas kostnaderna för ytterligare tre stiftsadjunktstjänster och en kontraktsadjunktstjänst,
2. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. får bestridas kostnaderna för ytterligare en förste stiftsadjunktstjänst för finskspråkiga,
3. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. får utgå bidrag för avlöning av sju tjänstemän hos svenska kyrkans centralråd för evangelisation och församlingsarbete enligt de grunder som jag har förordat,
4. medge att ur kyrkofonden till styrelsen för svenska kyrkan i utlandet får utgå
dels för tiden den 1 januari 1979—den 30 juni 1980 ytterligare avlönings-

bidrag med 102 000 kr.,

dels fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. 23 bidrag om vardera 84 600 kr. för budgetår för avlöning av präster som är anställda i styrelsens tjänst i utlandet,

dels fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. fem bidrag om vardera 53 000 kr. för avlöning av tjänstebiträden,

dels fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. bidrag för avlöning av två tjänstemän hos styrelsen enligt de grunder som jag har förordat,

5. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. får utgå bidrag för avlöning av en tjänsteman hos svenska kyrkans diakoninämnd enligt de grunder som jag har förordat,

6. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. får utgå bidrag till Svenska diakonsällskapet enligt vad jag har förordat för bestridande av kostnader för utbildning av kyrkomusiker vid Sköndalsinstitutet,

7. medge att ur kyrkofonden för budgetåret 1980/81 får utgå anslag med högst 430 000 kr. för biträdes hjälp åt biskoparna,

8. medge att ur kyrkofonden för budgetåret 1980/81 får utgå anslag med högst 140 000 kr. för anlåtande av biträde vid handläggningen av kyrkliga ärenden inom vederbörande departement,

9. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. får utgå anslag med högst 285 000 kr. för budgetår för studiebidrag åt präster vid tjänstledighet i vissa fall och för anordnande av vissa fortbildningskurser för präster,

10. medge att ur kyrkofonden fr. o. m. den 1 juli 1980 t. v. får utgå anslag med högst 125 000 kr. för budgetår för anordnande av fortbildningskurser för kyrkomusiker,

11. medge att ur kyrkofonden får bestridas kostnader för praktisk prästutbildning enligt vad jag har förordat.

II Den andliga vården vid sjukhusen

I Nuvarande organisation

I prop. 1958 A:67 och B:21 föreslogs vissa åtgärder i syfte att ge den del av svenska kyrkans verksamhet som avser den andliga vården vid sjukhusen m. fl. sjukvårdsanstalter en fastare organisation. De riktlinjer och normer som där föreslogs och som antogs av riksdagen (SU 1958 B:91; rskr 1958 B:121) innebar i huvudsak följande.

Den andliga vården vid sjukhusen inordnades helt i församlingsvården och ingår i församlingsprästernas tjänstcuppgifter. Eftersom den prästerliga tjänstorganisationen i pastoraten bestäms enligt normer som i huvudsak hänför sig till pastoratens folkmängdstal, har en anknytning skett till dessa normer när det gäller att avväga i vilken omfattning sjukhusarbetet skall påverka dimensioneringen av organisationen. Detta sker genom att antalet

vårdplatser vid sjukhus inom pastoratet omräknas på så sätt att i F-pastorat (pastorat där tätortsbefolkningens andel uppgår till minst 90 procent) vårdplatsantalet multipliceras med tre och i övriga pastorat med siffran två. Beträffande "epidemi- och sinnessjukhus samt vårdanstalter för psykiskt efterblivna" skall dock före omräkningen en reduktion av vårdplatsantalet göras med en fjärdedel. Det sålunda omräknade vårdplatstalet läggs till pastoratets befolkningstal vid beräkningen av underlaget för församlingsprästerliga tjänster i pastoratet. Kostnaderna för den andliga vården vid sjukhusen bestrids i samma ordning som kostnader för den församlingsprästerliga verksamheten i övrigt.

De frikyrkliga samfunden skall beredas möjlighet att utöva andlig verksamhet vid sjukhusen. Deras insats får ske i helt fria former utan annan reglering från samhällets sida än vad som kan finnas påkallat av hänsyn till sjukvården.

2 Utredningen om andlig vård

Den på begäran av 1973 års riksdag i anslutning till förslag av 1968 års beredning om stat och kyrka tillsatta utredningen (U 1974:10) om andlig vård har i januari 1979 avgett betänkandet (Ds Kn 1979:2) Andlig vård vid sjukhus, kriminalvårdsanstalter m. m., vilket har remissbehandlats. I det följande behandlas endast utredningens förslag i den del som avser den andliga vården vid sjukhusen. Förslagen i denna del sammanfattas i betänkandet på följande sätt.

Ansvar för andlig vård skall i princip vila på trossamfunden. Samhällets organ skall bereda dem tillfälle att bedriva verksamheten och ställa resurser till förfogande för att göra den möjlig.

Utredningen framlägger förslag rörande organisationen av andlig vård vid sjukhus, kriminalvårdsanstalter och allmänna häkten samt vid omsorgsvårdens institutioner. Förslagen bygger på en lika fördelning av ansvaret för verksamheten mellan svenska kyrkan och frikyrkosamfunden, företrädna av Sveriges frikyrkoråd.

När det gäller att beräkna omfattningen av de personella resurser som trossamfunden skall förväntas ställa till förfogande för den andliga vården vid sjukhusen, anser utredningen, att det vid ett sjukhus som har minst 1 200 vårdplatser finns underlag för heltidsanställning av en präst i svenska kyrkan och en frikyrkopastor. Detta innebär ett patientunderlag av ca 600 per präst eller pastor. Vid sjukhus med mindre än 1 200 vårdplatser får i motsvarande mån präster och pastorer tjänstgöra på deltid. Vid beräkningen skall vårdplatser inom olika vårdformer värderas lika. Utredningen vill inte inbördes gradera behovet av andlig vård hos olika grupper av patienter. Med anledning av framställningar om att bestämmelsen om en reducering av vårdplatsantalet vid psykiatriska sjukhus före omräkningen skall slopas uttalar utredningen, att många patienter inom denna vårdsektor är i större

behov än åtskilliga inom kroppssjukvården av att ha tillgång till sjukhusprästens tjänster och att den nuvarande bestämmelsen speglar en föråldrad syn på den psykiatriska vården.

När det gäller svenska kyrkans insats av präster för andlig vård vid sjukhusen föreslår utredningen, att denna inte såsom nu skall vara ett åliggande för den församling i vilken sjukhuset är beläget. Vårdplatsantalet skall således inte inräknas i pastoratets folkmängdsunderlag för tilldelning av prästtjänster. I stället skall behovet av prästerliga arbetskrafter vid ett sjukhus beräknas uteslutande med hänsyn till dettas egen storlek. Domkapiteln skall i samråd med sjukhushuvudmannen förordna präst med hel- eller deltidstjänstgöring där enligt den förut angivna beräkningsgrunden. Prästen skall till motsvarande del befrias från sin församlingstjänst, vilken i denna del får uppehållas med vikarie. Kostnaderna för sjukhusprästernas löner m. m. skall bestridas ur kyrkofonden och beräknas av utredningen till 10,3 milj. kr. I gengäld bortfaller vissa nuvarande lönekostnader som belastar fonden. Svenska kyrkans övriga insatser för sjukhusverksamheten – kyrkomusik, assistent åt sjukhusprästen etc. – bör alltså den lokala församling inom vilken sjukhuset är beläget svara för.

De fria trossamfundens insatser vid sjukhusen skall på motsvarande sätt organiseras av Sveriges frikyrkoråd i kontakt med samfunden. Utredningen föreslår, att deras kostnader härför till en del täcks genom statsbidrag inom ramen för det stöd som staten lämnar åt de fria trossamfunden. Med en 50-procentig kostnadstäckning skulle bidraget vid fullt utbyggd organisation uppgå till ca 4,25 milj. kr.

Språkliga och religiösa minoriteters behov av andlig vård skall tillgodoses genom att sjukhuspräst/pastor åläggs att förmedla kontakt med andra trossamfund, när så önskas. De kostnader som härvid kan uppkomma skall ersättas genom Sveriges frikyrkoråd ur statsbidragsmedel.

3 Remissyttrandet

Redovisningen begränsas här till yttrandena rörande den del av betänkandet som avser andlig vård vid sjukhusen. I denna del har yttrandet avgetts av socialstyrelsen, kammarkollegiet, statens invandrarverk, ärkebiskopen, samtliga domkapitel, svenska kyrkans diakoninämnd och utredningen (S 1974:09) rörande vissa frågor beträffande sjukvård i livets slutskede samt av Stockholms, Östergötlands och Västerbottens läns landstingskommuner, Malmö och Göteborgs kommuner jämte ett stort antal organisationer som beretts tillfälle därtill.

Utredningens principuttalande om fördelningen av ansvaret för den andliga vården mellan trossamfunden och samhällsorganen tillstyrks eller lämnas utan erinran av ärkebiskopen, domkapiteln i Strängnäs, Lund, Karlstad och Härnösand, SACO/SR och Sveriges frikyrkoråd.

Endast S:t Lukasstiftelsen uttalar sig för att huvudmännen för de olika

vårdinstitutionerna skall åläggas att anställa personal för den andliga vården. En sådan organisation skulle klart visa att den andliga vården är en del av den totala vård som samhället erbjuder. Vidare skulle den ge de anställda en självklar ställning som medlemmar i institutionens vårdteam, vilken en anställning i trossamfunden motverkar. *Östergötlands läns landstingskommun* anser att det är synnerligen viktigt att finna ett sätt på vilket sjukhusprästerna – både heltids och deltid – knyts starkare än f. n. samman med sjukvårdshuvudmannen. Ett led i denna strävan kan vara att domkapitlet först efter hörande av företrädare för sjukvårdshuvudmannen (t. ex. genom sjukvårdsstyrelse, direktion eller liknande) utser sjukhuspräst.

Utredningens förslag om lika fördelning av ansvaret för den andliga vården vid sjukhusen mellan svenska kyrkan och de fria trossamfunden, företrädda av Sveriges frikyrkoråd, tillstyrks eller accepteras av *svenska kyrkans diakoninämnd, Stockholms läns landstingskommun, Sveriges frikyrkoråd, Katolska biskopsämbetet och Sveriges kristna ungdomsråd.*

Sveriges frikyrkoråd framhåller, att principen att den andliga vården på sjukhus och kriminalvårdsanstalter skall utövas i samma omfattning av svenska kyrkan och de fria trossamfunden är väsentlig för den kommande organisationen. Lokalt bör överenskommelser om annan fördelning vara möjliga att genomföra. Förutsättningen är en positiv ekumenisk samarbetsvilja från de berörda samfundens sida, svenska kyrkans lika väl som frikyrkornas. Det medlemstänkande som utredningen ger uttryck åt motsäger inte principen om lika fördelning av ansvaret mellan svenska kyrkan och de fria trossamfunden. I fråga om religiös aktivitet inom lika områden torde de senares insatser väl kunna jämföras med svenska kyrkans.

Förslaget om allmän likafördelning av verksamheten mellan svenska kyrkan och Sveriges frikyrkoråd har däremot mött stark kritik från *ärkebiskopen, domkapitlet i Uppsala, Skara, Strängnäs, Västerås, Växjö, Lund, Göteborg, Karlstad, Härnösand, Luleå och Vishy, Västerbottens läns landstingskommun, Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund, TCO samt Sveriges kyrkliga studieförbund.* I yttrandena åberopas bl. a. att svenska kyrkan är företrädd på alla platser där sjukvårdsinrättningar finns och att det helt övervägande antalet patienter tillhör svenska kyrkan. Vidare framhålls att frikyrkorådet inte innefattar företrädare för pingströrelsen, Frälsningsarmén, den romersk-katolska eller de ortodoxa kyrkorna.

Domkapitlet i Strängnäs anser att principen klart strider mot grunduppfattningen att varje samfund främst svarar för sina egna medlemmar. *Domkapitlet i Skara, Växjö och Lund* efterlyser en regional flexibilitet i fördelningen av ansvaret. *Domkapitlet i Lund, Göteborg och Luleå* anser också att Evangeliska fosterlands-stiftelsens medverkan i den andliga vården bör ske inom svenska kyrkans ram. *Sveriges kommunaltjänstemannaförbund* erinrar om att i fråga om själavård frikyrkan ofta representerar en annan tradition än svenska kyrkan.

Utredningens förslag till normal vid beräkning av patientunderlaget för inrättande av tjänster som sjukhuspräst godtas av *kammarkollegiet, ärkebiskopen, domkapitlen i Uppsala, Strängnäs, Lund, Göteborg och Härnösand, svenska kyrkans diakoninämnd, Stockholms läns landstingskommun, Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund samt Sveriges frikyrkoråd.*

Förslaget att slopa den skillnad vid beräkningen av vårdplatsunderlaget som nu görs beträffande bl. a. psykiatriska sjukhus i förhållande till andra vårdenheter tillstyrks eller lämnas utan erinran av samtliga remissinstanser.

I flera yttranden riktas kritik mot de normer för beräkning av personalbehovet som utredningen föreslår. Sålunda finner *Östergötlands läns landstingskommun* förslaget om ett patientunderlag av ca 600 per sjukhuspräst inte acceptabelt. Utredningens resonemang om rådande prästbrist är ohållbart. Vid utformande av en ny organisation för sjukhuskyrkan får inte nuvarande tillgång på präster vara bindande för framtiden. Också *Evangeliska fosterlandsstiftelsen* anser att behovet och ej de ekonomiska och personella resurserna bör vara avgörande för ett organisationsförslag.

Malmö kommun kritiserar att förslaget bortser från de olikheter som olika typer av vårdinrättningar uppvisar. Särskilt framhålls akutsjukhusets höga antal patienter och den därmed sammanhängande större personaltätheten. Också *domkapitlet i Lund* uttalar att betydande hänsyn måste tas till den olika personaltätheten vid sjukhusen.

Domkapitlet i Karlstad anser att det bör finnas en präst eller pastor på 500 patienter. *Domkapitlet i Visby* motsätter sig en schablonmässig tudelning mellan å ena sidan svenska kyrkan och å andra sidan övriga samfund och föreslår att för heltidstjänst när det gäller präst inom svenska kyrkan skall krävas 400 vårdplatser, mot 800 för motsvarande frikyrkliga uppdrag.

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund tillstyrker utredningens förslag såtillvida att målsättningen anges till en präst eller annan befattningshavare med motsvarande kompetens per 600 patienter. Man avser därvid sådan befattningshavare som kan utföra väsentligen alla de arbetsuppgifter som annars ankommer på sjukhuspräst, t. ex. församlingssekreterare och sjukhusprästassistent.

Föreningen Svenska kyrkans sjukhuspräster och assistenter anser, att 400–600 patienter är realistiskt som underlag för en heltidstjänst. På stora sjukhus får man på detta sätt ett team som kan specialisera sig på olika områden och kan ingå i vårdteamet på ett mer aktivt sätt än nu. – Utredningen har också på ett otillfredsställande sätt skildrat assistenternas situation och reducerat deras arbete till att bli en avlastning åt sjukhusprästen. I själva verket visar gjorda utredningar att assistenternas huvudsakliga arbetsuppgifter består i enskilda själavårdssamtal med patienter, anhöriga och personal. Prästens och assistentens arbetsuppgifter sammanfaller i praktiken i många avseenden.

När det gäller *organisationen av svenska kyrkans insatser* inom sjukhus-

själavården har remissinstanserna allmänt accepterat principen att lösgöra beräkningen av underlaget för sjukhusprästtjänster från befolkningsunderlaget i pastoratet där sjukhuset är beläget. Däremot har flera remissinstanser understrukit vikten av att sjukhusprästen alltjämt får behålla församlingsanknytningen. För en sådan uttalar sig *ärkebiskopen*. Vill man bryta den isolering som kan drabba den som tas in på sjukhus, är det nödvändigt att den andliga vården så långt möjligt har en relation till liknande verksamhet utanför sjukhuset.

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund, som i det väsentliga biträder utredningens förslag i här behandlad del, anser dock att sjukhusprästtjänsten formellt skall ingå i pastoratets tjänsteorganisation samt att pastoratet bör få kostnaderna för såväl sjukhusprästens lön som skäliga kostnader för övrig personal inom den andliga vården täckta av medel ur kyrkofonden.

Domkapitlet i Strängnäs finner med hänsyn till de praktiska och organisatoriska svårigheter som kan uppstå vid ett genomförande av utredningens förslag det lämpligt att avgränsa de självständiga tjänsterna så att enbart hel- och halvtidstjänster inrättas. Av stor vikt är härvidlag att innehavaren av dessa tjänster erhåller en formell anknytning till lokalförsamlingen. Sambörighet med kolleger och övriga församlingsanställda är ur skilda synpunkter viktig för den enskilde prästen. Lokalförsamlingens ekonomiska bidrag till verksamheten på sjukhuset underlättas också genom en sådan ordning liksom anskaffande av vikarier m. m. Liknande synpunkter anförs av *Malmö kommun* samt av *domkapitlet i Göteborg*, vilket därför anser att nuvarande organisation bör bevaras. *Domkapitlet i Västerås* uttalar betänkligheter mot att domkapitlet skall utse präst för de med sjukhuskyrkan förenade göromålen. De kommer i så fall att utföras helt utan anknytning till församlingens övriga verksamhet, vilket även står i strid mot bestämmelserna i 1 kap. 2 § församlingsstyrelselagen.

Domkapitlet i Växjö förutser att svårigheter kan uppstå för de sjukhuspräster som på deltid frikopplas från församlingsprästtjänst och ställs direkt under domkapitlet. Det är alltid en svårighet att ha flera uppdragsgivare. *Domkapitlet i Lund* befarar, att det kan bli svårt att i sådana fall anskaffa vikarier på den del av församlingsprästtjänsten som blir ledig.

Domkapitlet i Karlstad påpekar att den lokala församlingen måste rycka in och ställa ersättare till förfogande när sjukhuspräst skall ha semester. Även *SACO/SR* efterlyser en modell för lösning av jourfrågan och vikariefrågan vid semester.

Föreningen Svenska kyrkans sjukhuspräster och assistenter redovisar däremot en enkät bland sina medlemmar av vilken framgår, att de som arbetade vid stora sjukhus i många fall föredrog en frikoppling från den nuvarande tjänsteorganisationen på lokalförsamlingsplanet och förordade stiftsadjunktstjänster. Denna lösning skulle öka möjligheterna för sjukhusprästen att samarbeta med sina kolleger på kringliggande sjukhus i frågor

som rör den andliga vården. Vidare skulle en kontinuerlig rapportering ske till biskop och domkapitel om denna sektor av kyrkans arbete. Skulle heltidstjänsterna organiseras som stiftsadjunkturen skulle också tillsättningsförfarandet kunna ske uteslutande efter lämplighetskriterier.

Kummarkollegiet föreslår för sin del en sådan ordning, att regeringen efter framställning från vederbörande domkapitel vid särskilt angivna sjukvårdsinrättningar inrättar hel- eller halvtidstjänster för sjukhuspräst att finansieras med kyrkofondsmedel enligt de normer som riksdagen godkänner. Framställningen bör göras av domkapitlet i det stift där sjukhuset är beläget och föregås av samråd med sjukhusledningen. Tjänsten utlyses och tillsätts av domkapitlet efter samråd med sjukhusledningen och eventuellt även med kyrkorådet i det territoriella pastorat där sjukhuset ligger. Om detta pastorat allttjämt skall bära ett visst ekonomiskt och personellt ansvar för sjukhus-själavården är det av betydelse att samarbetet mellan sjukhusprästen och pastoratet underlättas. Domkapitlet skall ha arbetsgivaransvar och vara lönenmyndighet. I samband med framställning om hel- eller halvtidstjänst för sjukhuspräst skall domkapitlet ha skyldighet att uttala sig om möjligheten att dra in en prästtjänst i det territoriella pastoratet och i förekommande fall lägga fram förslag därom. Vid alla sjukvårdsinrättningar där speciell sjukhusprästtjänst inte är inrättad skall den andliga vården som hittills – vad gäller svenska kyrkan – ombesörjas av prästerskapet i det territoriella pastoratet. Vårdplatserna skall på samma sätt som nu sker beaktas vid beräkning av antalet församlingsprästtjänster.

Utredningens förslag om en sådan *kostnadsfördelning* att kyrkofonden skall svara för lönekostnaderna för präster i svenska kyrkan, medan övriga kostnader för kyrkans sjukhusverksamhet får bestridas av den församling eller samfällighet där sjukhuset är beläget, samt att statsbidrag skall utgå till Sveriges frikyrkoråd för de fria samfundens insatser, har i remissyttrandena i huvudsak lämnats utan erinran.

Domkapitlet i Lund ifrågasätter dock om en lokal enhet bör belastas med de kostnader det här gäller. Man kan heller inte underskatta svårigheterna för t. ex. en sjukhuspräst, som ej är anställd i församlingen, att vinna församlingens gehör för de behov som den andliga vården vid sjukhuset enligt hans mening har och de krav de ställer på församlingens ekonomi. *Domkapitlet i Härnösand* anför liknande synpunkter och anser även att kostnaderna för kyrkomusiker och assistenter bör kunna bestridas ur kyrkofonden. Även *domkapitlet i Strängnäs* anser att samtliga kostnader för svenska kyrkans verksamhet på sjukhus bör bestridas av kyrkofondsmedel med hänsyn till att verksamheten bör byggas upp likformigt oavsett lokalförsamlingarnas ekonomiska förmåga.

4 Föredraganden

Nuvarande organisation av den andliga vården vid sjukhus och andra sjukvårdsinrättningar grundar sig på det beslut av 1958 års riksdag, som har redovisats i det föregående och som har tillämpats sedan år 1962. Kritik har riktats mot organisationen bl. a. för att den inte i tillräcklig utsträckning tillgodoser behovet av andlig vård. Insatserna av personal bedöms vara för knappa inte minst vid jämförelse med förhållandena i andra länder. Krav har också framförts på särskild utbildning av den personal som är sysselsatt inom sjukhussjälavården. 1968 års beredning om stat och kyrka betonade, att den religiösa omvårdnaden av patienter på sjukhusen i ökad utsträckning förutsätter samarbete mellan olika kyrkor och bör vara ekumeniskt präglad. En samorganisation med andra trossamfund förutsätter enligt beredningen en annan organisationsbas än svenska kyrkans församlingar och en annan finansieringsform i framtiden.

Utredningen om andlig vård har lagt fram förslag om förstärkning av insatserna för den andliga vården vid sjukhusen som tillgodoser de refererade synpunkterna. Utredningens förslag innebär emellertid betydande kostnadsökningar såväl för kyrkofonden, när det gäller svenska kyrkans insatser, som för staten på grund av ökade statsbidrag till de fria trossamfundet. Förslagen förutsätter också principiellt viktiga organisatoriska förändringar, som bl. a. berör det primära ansvar för kristen verksamhet bland sjuka som enligt lagen (1961:436) om församlingsstyrelse vilar på kyrkoförsamlingarna. Jag har inte i remissyttrandena från olika instanser inom svenska kyrkan funnit stöd för så genomgripande förändringar av kyrkans organisation för ändamålet som utredningen har föreslagit. Innan ställning har tagits till de framtida relationerna mellan svenska kyrkan och staten, bör man enligt min mening inte göra några sådana ändringar.

I flera remissyttrandena har vidare betonats värdet för den enskilde sjukhusprästen att ha en nära anknytning till den övriga församlingsverksamheten. Detta får särskild betydelse, om man i likhet med utredningen förutsätter, att den lokala församlingen, pastoratet eller samfälligheten alltjämt skall svara för vikarie för sjukhusprästen och övriga insatser för den kyrkliga verksamheten vid sjukhusen. Även av detta skäl är jag inte beredd att framlägga förslag om så vittgående reformer som betänkandet syftar till.

Jag anser det emellertid angeläget att inom ramarna för den nuvarande organisationen av den andliga vården genomföra åtgärder som kan avlägsna olägenheter i systemet och bidra till ökade insatser från trossamfundens sida vid sjukhusen.

Jag har sålunda i prop. 1979/80:100 (bil. 18) vid min anmälan av anslaget Bidrag till trossamfund i likhet med utredningen förutsatt, att statsbidrag till de fria trossamfundens insatser för andlig vård bör utgå från nämnda anslag och har tagit hänsyn härtill vid den uppräkningslista av anslaget som jag föreslagit.

I det följande framlägger jag förslag som avser svenska kyrkans verksamhet på detta område.

Ansvar för andlig vård vid sjukhus vilar såsom framgått av det tidigare sagda f. n. på den församling inom vilken sjukhuset är beläget och den prästerliga tjänstorganisationen i berörda pastorat är i princip dimensionerad med hänsyn härtill. Enligt gällande normer skall ett på visst sätt omräknat vårdplatsantal läggas till befolkningstalet i pastoratet. Detta kan då ge sådant utslag att ytterligare en prästtjänst får inrättas. Det visar sig emellertid av räkneexempel i utredningens betänkande (s. 75 f.) att det är långt ifrån säkert att ens ett ganska högt antal vårdplatser som omräknas får en sådan verkan att befolkningsunderlaget kommer att väsentligen överstiga något av de gränstal som riksdagen har fastställt för tilldelning av en ytterligare tjänst. Om det inte sker, blir detta naturligtvis särskilt kännbart för den prästerliga tjänstorganisationen när det rör sig om så stora värdenheter att de, enligt den avvägning som utredningen har gjort och som jag anser mig kunna biträda, redan i sig borde utgöra underlag för en heltidsanställd präst. För att råda bot på denna olägenhet vill jag nu föreslå, att följande ändring sker i de f. n. tillämpade grunderna för inrättande av prästerliga tjänster i pastoraten.

Om det i ett pastorat finns en eller flera sjukvårdsinrättningar med tillhoppa minst 1 200 vårdplatser, skall regeringen på framställning av pastoratet (eller kyrklig samfällighet vari det ingår) kunna medge, att man – oberoende av befolkningsunderlaget i övrigt för prästtjänster i pastoratet enligt de i prop. 1957:153 angivna grunderna – får inrätta en heltidstjänst för präst med huvudsaklig uppgift att svara för den andliga vården vid sjukhusen. Uppgår vårdplatsantalet i pastoratet till minst 2 400 bör två sådana prästtjänster kunna få inrättas där. Beträffande det vårdplatsantal som skall beräknas utgöra underlag för en heltidstjänst för präst har jag anslutit mig till utredningens bedömning. Jag har därvid bl. a. tagit hänsyn till vad som i remissyttrandena har upplysts om omfattningen och värdet av de insatser inom sjukhussjälavården som görs av assistenter, som församlingarna eller samfälligheterna själva kan anställa för denna verksamhet.

Eftersom särskilda utbildnings- och lämplighetskrav bör ställas på innehavare av den föreslagna prästtjänsten och det är önskvärt att den kan tillsättas med någon som är beredd att mera varaktigt uppehålla den, vill jag föreslå att den får inrättas som en ordinarie komministertjänst i pastoratet.

Om en sådan tjänst inrättas får sedan vårdplatsantalet vid de sjukhus som prästen har att betjäna tillgodoräknas pastoratet vid beräkning av befolkningsunderlaget för övriga prästtjänster enligt prop. 1958 A:67 endast i den del det överstiger 1 200 resp. 2 400. När ett pastorat eller en samfällighet begär att få inrätta en ny prästtjänst inhämtas yttranden av domkapitlet och kammarkollegiet. I ärenden rörande sådan tjänst som jag har föreslagit bör kammarkollegiet särskilt yttra sig om huruvida någon prästtjänst som kan vara inrättad med hänsyn tagen till det omräknade vårdplatsantalet vid

sjukhus i pastoratet bör dras in, om en särskild komministertjänst får inrättas.

Där underlag inte finns för att inrätta sådana heltidstjänster som jag har föreslagit nu, skall nuvarande regler om inräknande av vårdplatsantalet i underlaget för den prästerliga tjänstorganisationen i pastoratet tillämpas som hittills. Dock anser jag i likhet med utredningen och de remissinstanser som har yttrat sig på denna punkt, att den i prop. 1958 A:67 angivna regeln om en reducering av vårdplatsantalet vid psykiatriska sjukhus och vissa andra slag av sjukvårdsinrättningar före omräkningen bör upphävas. Det finns inte anledning att anta att patienter vid dessa anstalter skulle kräva mindre insatser inom den andliga vården än andra kategorier av sjuka.

I 12 § lagen (1957:577) om prästval anges de befordringsgrunder som skall beaktas vid tillsättning av prästerliga tjänster. Bland dessa anges också hänsyn till tjänstens särskilda behov. Bestämmelsen får anses inrymma de krav på personlig lämplighet och särskild utbildning eller erfarenhet som bör ställas på en sökande till komministertjänst av här avsett slag. Jag anser därför inte att några särskilda behörighetskrav skall behöva uppställas för innehavare av sådan tjänst.

Däremot förtjänar det att övervägas om inte, med hänsyn till de speciella lämplighetskrav som bör ställas på tjänstinnehavaren, tillsättning av en sådan komministertjänst varje gång borde ske i den ordning som föreskrivs för s. k. tredjegångstillsättning enligt 5 § första stycket prästvalslagen. Att införa en sådan särskild regel för tillsättningen av dessa komministertjänster förutsätter emellertid ändring i nämnda lag. Eftersom denna är av kyrkolags natur krävs kyrkomötets medverkan härtill. Då det är ovisst när nästa kyrkomöte kan komma att hållas, är jag inte beredd att nu förelägga riksdagen förslag till en sådan ändring av prästvalslagen utan anser att frågan bör få anstå till dess att ett förslag härom först har behandlats av ett kyrkomöte.

För att lämplighetskravet vid tillsättningen redan nu skall kunna tillgodoses bättre, vill jag föreslå att huvudman för sjukvårdsinrättning, till vilken prästens tjänstgöring avses bli knuten, bereds tillfälle att yttra sig över de sökande till tjänsten. Bestämmelser som ålägger domkapitlet att i dessa fall inhämta sådant yttrande innan förslag upprättas eller kyrkoradet bereds tillfälle att avge sitt yttrande över de sökande bör införas i prästvalsförordningen (1958:261).

Det är ofrånkomligt att ansvaret för andlig vård vid ett större sjukhus medför särskilda kostnader för en församling eller samfällighet inom vilket sjukhuset ligger. Detta kommer ju också sådana patienter tillgodo som inte tillhör församlingen eller samfälligheten, eftersom de större sjukhusen i regel har upptagningsområden som sträcker sig utöver församlingens eller samfällighetens gränser. Det är därför rimligt, att en viss kompensation kan ges för kostnaderna för andlig vård när denna uppgift ger underlag för en heltidstjänst. Jag föreslår därför att ett särskilt bidrag får utgå ur kyrkofonden med belopp som motsvarar hälften av lön som betalas ut till innehavare av sådan särskilt inrättad komministertjänst som avses här.

5 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig förordade riktlinjerna för inrättande av prästerliga tjänster för den andliga vården vid sjukhusen,

2. medge att ur kyrkofonden får utgå bidrag enligt av mig förordade grunder till pastorat där sådana tjänster är inrättade,

3. besluta om sådan ändring i övrigt av gällande grunder för beräkning av underlaget för inrättande av nya prästtjänster i pastoraten som jag har förordat.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.